

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2025.16.282-292>

УДК: 35.08:378.4:327.39

© Світлана Котляревська¹

ОСВІТНІ ГРАНТОВІ ПРОГРАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ДИПЛОМАТІЇ

282
— У статті проаналізовано особливості розвитку освітніх грантових програм в Україні починаючи з 2014 року й до сьогодні. Проведено історичний еккурс до витоків освітніх грантових програм в Україні. Визначено, що освітня дипломатія стала важливою складовою зовнішньої політики України після Революції Гідності 2014 року, коли країна зіткнулася з необхідністю реформування не тільки політичних, економічних інститутів, а й освітньої сфери. Освітні грантові програми для державних службовців стали інструментом не лише для покращення управлінських процесів, але й для інтеграції України у європейські та міжнародні структури. Наведено приклади освітніх грантових програм, які орієнтовані на навчання державних службовців якісно новому державному адмініструванню. Особлива увага приділена учасникам міжнародних програм. Доведено, що залучення та реалізація освітніх грантових програмах сприяє не лише підвищенню рівня компетенцій державних службовців, а покращення рівня публічного адміністрування, зміцнення демократичних інститутів та міжнародних зв'язків в цілому.

Ключові слова: освітня дипломатія, освітні грантові програми, державні службовці, міжнародні зв'язки, зовнішня політика, міжнародні програми, адміністрування.

Educational Grant Programs as a Tool of Educational Diplomacy

The development of educational diplomacy is an increasingly relevant issue for Ukraine and many other countries worldwide. Educational di-

---

¹ Здобувачка ОС PhD ОНП «Зовнішня політика» кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій, Державний університет «Київський авіаційний інститут», E-mail: svitlana.kotliarevska@npp.kai.edu.ua; <https://orcid.org/0009-0008-4020-6544>.

plomacy helps build strong partnerships with other nations and regions, facilitates scientific and educational exchange, addresses global, regional, and national challenges using scientific achievements, and informs foreign policy decisions based on evidence. For effective development, educational diplomacy requires substantial resources, including personnel, financial, and technical support. In this context, grant programs emerge as crucial tools for implementing projects, driving educational reforms, strengthening international cooperation, and fostering innovation in education, science, and the broader economic structure. The significance of educational grant programs becomes particularly evident during periods of war and crisis.

The primary goal of this research is to analyze the development of educational grant programs in Ukraine, assess their impact on the professional growth of public servants and the quality of public administration, and examine how these programs strengthen international ties and contribute to Ukraine's global image.

Since the Revolution of Dignity (2013–2014), Ukraine's public sector has transformed significantly, with new professionals entering the governmental landscape, many from business and economic sectors. This shift created a demand for educational diplomacy as a tool to enhance public service skills and international cooperation. Grant programs became effective instruments for building "soft power", enriching state officials with new knowledge and contributing to international partnerships.

The research highlights the critical role of educational grant programs in advancing Ukraine's educational diplomacy. These programs not only enhance the skills of public servants but also strengthen Ukraine's international relations and contribute to its global reputation. By leveraging grant programs, Ukraine successfully integrates international best practices, fostering sustainable development and democratic governance, even amidst conflict and crisis.

Keywords: *educational diplomacy, educational grant programmes, civil servants, international relations, foreign policy, international programmes, administration.*

Актуальність. *Розвиток освітньої дипломатії є надзвичайно актуальним питанням як для України, так і для решти країн світу, оскільки саме освітня дипломатія допомагає побудувати міцні партнерські відносини з іншими країнами чи регіонами, здійснювати науково-освітній обмін; вирішувати глобальні, регіональні та наці-*

ональні виклики з використанням наукових здобутків; формувати зовнішньополітичні рішення з урахуванням фактичних даних. Повноцінний розвиток освітньої дипломатії потребує значних ресурсів: кадрових, фінансових, матеріально-технічних. У цьому контексті грантові програми стають важливим інструментом для сприяння реалізації проектів, ідей, освітніх реформ, розвитку суспільства, зміцнення міжнародних зв'язків у сфері освіти та науки, впровадження інноваційних проектів спрямованих на розвиток освіти, науки та економічної структури в цілому. В умовах війни та кризи, залучення та реалізація освітніх грантових програм набуває особливої актуальності.

Постановка проблеми. На сьогодні існує достатня кількість публікацій щодо розвитку грантових програм в Україні, зокрема варто відзначити наукові дослідження М. Полякова, А. Карнаушенко, А. Єфремова, Т. Бабич, Ю. Звір, М. Кобеля - Звір. Однак, незважаючи на зростаючий інтерес до теми, багато аспектів залишаються недостатньо досліджені та розкриті, зокрема в частині визначення зв'язків грантових програм з освітою, міжнародними відносинами, національними інтересами в цілому. Існуючі дослідження переважно зосереджені на загальних аспектах освітніх грантів або на аналізі окремих програм та їх результатів.

Варто зазначити, що проведений аналіз розвитку грантових програм в Україні показав брак комплексного дослідження їхнього впливу на формування іміджу держави саме через освітню дипломатію.

Мета дослідження. Провести аналіз особливостей розвитку освітніх грантових програм в Україні, визначити вплив таких програм на професійний розвиток державних службовців та їх рівень публічного адміністрування; провести аналіз, як саме освітні грантові програми впливають на рівень зміцнення міжнародних зв'язків та сприяють зростанню позитивного іміджу України на міжнародному рівні.

Виклад основного матеріалу. Після Революції гідності (30 листопада 2013 року до лютого 2014 року), державний сектор в Україні почав набувати нових рис. Відбулась інтеграція нових державних службовців не лише з політичних сфер, але із інших економічних інститутів та бізнесу. Відповідно, освіта бізнес-працівників, що прийшли в державний сектор після 2014 року мала суттєві відмінності, а внутрішні наративи відзначались поляризованим вектором в сторону економічної доцільності.

2014 рік, став роком формування надважливого запиту – запиту на формування та реалізацію освітньої дипломатії. Саме освітні грантові програми стали ефективним інструментом розвитку освітньої дипломатії в Україні. Політичний та економічний вплив через формування «м'якої» сили, освітньої дипломатії, сприяли розвитку та створення гармонійної екосистеми для насичення якісно-новими знаннями державних службовців.

Навчання впродовж усього життя стає фундаментальним принципом сучасної освіти. Така потреба зумовлена стрімким розвитком економіки, інтенсивним технологічним прогресом і, як наслідок, зростанням обсягів інформації та ускладненням вимог на ринку праці. Упродовж усього життя людина має бути здатною визначати, в яких знаннях або навичках вона відчуває нестачу, знаходити шляхи для їхнього здобуття та задовольняти власні освітні потреби відповідно до вимог професійної діяльності чи особистісного зростання. Ці очікування до процесу освіти втілюються у всеохопній парадигмі сучасності – концепції навчання впродовж життя (Єгорова 2010).

285

Освіта є однією з ключових сфер суспільного життя, що забезпечує можливість безперервного навчання, набуття загальних і фахових компетентностей, розвитку особистих здібностей для професійного зростання, самовдосконалення й творчої реалізації. В умовах сучасних геополітичних, економічних, культурних і соціальних змін система освіти не може залишатися осторонь глобальних трансформацій – вона має оперативно реагувати на виклики сучасності (Максак, Радченко 2023).

Досліджуючи освітні грантові програми, як інструмент освітньої дипломатії, варто зазначити, що така дипломатія формує свій потенціал шляхом:

- удосконалення професійно-кваліфікаційних навичок державних службовців для більш глибокого розуміння механізму функціонування державних інститутів;
- посилення міжнародних відносин за рахунок налагодження активної співпраці з іноземними партнерами, підсилення зовнішньої комунікації;
- модернізація освітньої системи шляхом інтеграції найкращих практик та досвіду;
- навчання державних службовців за найкращими навчальними освітніми програмами провідних демократичних країн для під-

вищення рівня управлінського менеджменту та підсилення розвитку демократичних процесів всередині країни.

Попри серйозні виклики, з якими стикаються академічні та адміністративні лідери, більшість закладів та академічних дисциплін традиційно не надавали системної підготовки для виконання лідерських ролей у сфері вищої освіти (Gigliotti 2017). Проте дедалі очевиднішою стає потреба у більш цілісному та системному підході до відбору, підготовки й розвитку лідерських кадрів, у зв'язку з чим дедалі більше коледжів, університетів, професійних асоціацій і консорціумів приділяють увагу як формальним, так і неформальним програмам розвитку лідерства (Gmelch, Buller 2015).

Так Стенфордський університет (Стенфорд, Каліфорнія, США), один з найпрестижніших навчальних закладів світу, який визначається не лише високими академічними досягненнями, але й активно сприяє розвитку глобальних лідерів через свої програми. Однією з таких значних ініціатив є Стенфордський центр демократії, розвитку та верховенства права (CDDRL), який готує урядових чиновників і бізнес-лідерів з країн, що розвиваються, з метою створення конструктивної сили для економічного зростання та розвитку демократії. Програма The Leadership Academy for Development (LAD) – одним із прикладів такої підготовки, залучаючи учасників з усього світу. Програма LAD націлена на ретельний відбір кандидатів, які мають потенціал стати ефективними лідерами реформ в своїх країнах. Учасники навчаються просувати здорову державну політику в складних і суперечливих умовах, при цьому отримуючи досвід роботи в складних соціально-економічних і політичних контекстах. Це дозволяє їм не тільки розвивати управлінські навички, але й знаходити нові підходи до вирішення глобальних викликів, які стоять перед державами з перехідною економікою.

Для України ця ініціатива стала значущою через створення програми Stanford's Ukrainian Emerging Leaders Program (SU-ELP). Започаткована в 2016 році Center on Democracy, Development and the Rule of Law at Stanford's Freeman Spogli Institute спільно з Олександром та Катериною Акименками (стипендіати Стенфордської програми імені Джона С. Найта). Ця програма була спрямована на розв'язання актуальних проблем розвитку України та регіонів. Структура програми передбачала проектний підхід, таким чином, стипендіати могли обирати проблеми, які вони хочуть вирішити, використовуючи набуті

знання і досвід після повернення в Україну. Крім того, три учасники щорічно мали можливість проходити курси у Стенфордї, що дозволило їм поглибити знання в обраних напрямках. Учасники програми також мали змогу відвідувати технологічні компанії Кремнієвої долини, спілкуватися з носіями унікального досвіду та інноваційних рішень для глобальних проблем. SU-ELP також передбачала наставництво з боку викладачів університету, які допомагали учасникам працювати над реальними проектами, що стосуються розвитку соціальних реформ в Україні та держави в цілому (див. табл.1).

Таблиця 1

Українські учасники Ukrainian Emerging Leaders Program на навчанні у Стенфордському університеті

Навчальний рік	Ім'я, прізвище	Посада на момент участі в програмі
2017-2018	Олександр Стародубцев	Керівник Департаменту регулювання державних закупівель при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України
	Олександра Матвійчук	Керівник правозахисної організації Центр громадянських свобод, а також координує роботу ініціативної групи Euromaidan SOS
	Дмитро Романович	Співробітник Управління з питань реформ
2018-2019	Наталя Микольська	Екс-заступниця Міністра економічного розвитку і торгівлі України
	Іван Приймаченко	Засновник освітньої онлайн платформи Prometheus
	Олександра Устинова	Член Правління Центру протидії корупції
2019-2020	Олексій Гончарук	17-й прем'єр-міністр України
	Катерина Бондар	Член команди підтримки реформ Міністерства фінансів
	Артем Романюков	Голова правління Платформи цивільного контролю та співзасновником ініціативи Save Dnipro в Дніпрі, Україна
2020-2021	Юлія Безвершенко	Генеральний директор директорату науки та інновацій Міністерства освіти і науки
	Денис Гутенко	Голова Державної фіскальної служби України
	Наріман Устаєв	Співзасновник та директор Інституту геостратегії імені Гаспринського

У 2022 році програма трансформувалася в Strengthening Ukrainian Democracy and Development Program (SU-DD). Наразі, ця програма орієнтована на навчання практиків середнього рівня кар'єри, які працюють над конкретними проектами з розвитку української демократії. За допомогою цієї програми, Стенфорд продовжує зміцнювати свою підтримку українських лідерів, допомагаючи їм не лише поглибити академічні знання, але й практично застосовувати їх у контексті внутрішніх реформ та економічного розвитку України.

Крім того, з 2022 року, у рамках програми для українських стипендіатів, було впроваджено нові можливості, зокрема співпраця з програмою Fisher Family Summer Fellows Program on Democracy and Development. Це дозволило розширити мережу учасників, створити нові партнерства, залучити більше практиків до розробки інноваційних підходів для економічного розвитку України в період кризи та війни.

288 — Серед провідних міжнародних грантових програм, спрямованих на підготовку урядовців та громадських лідерів, слід відзначити програму John Smith Trust Fellowship (Великобританія), яка зосереджена на питаннях прозорості, верховенства права та ефективного врядування. Програма сприяє підготовці державних службовців із Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії. Українських учасників даної програми наведено в таблиці (див. табл. 2).

Таблиця 2

Українські учасники програми John Smith Trust Fellowship

Період навчання	Прізвище, ім'я	Посада на момент / після участі в програмі
2017	Василенко Леся	Член громадської ради при Міністерстві інформаційної політики
	Карначев Олександр	Заступник директора Департаменту стратегічного розвитку і планування «Укрзалізниці»
	Григоровська Ольга	Юридичний консультант в FTI Consulting
2018	Єршова Вікторія	Старший експерт проекту ЄС «Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (Association4U)»
	Рибій Мар'яна	Експерт із реформи державного управління в громадській спілці «Коаліція Реанімаційний пакет реформ»

2019	Шаіпов Артем	Юридичний спеціаліст і керівник напрямку реформи юридичної освіти, програма USAID “Нове правосуддя”
	Тетяна Павлюковець	Радник в Everlegal
	Наталія Слиш	Директор команди підтримки реформ Міністерства фінансів України
	Іван Хілобок	Радник Міністра Кабінету Міністрів України

До того ж, German Marshall Fund (GMF) (Вашингтон, США), заснований у 1972 році, підтримує інтеграцію європейських стандартів публічного адміністрування, допомагаючи державним службовцям розвивати управлінські навички. Програми GMF особливо актуальні для України, оскільки сприяють адаптації демократичних реформ у мінливому політичному середовищі. Наведемо приклади українських учасників програми у період з 2015 по 2019 роки (див. табл. 3).

Таблиця 3

Українські учасники програми German Marshall Fund

289

Період навчання	Прізвище, ім'я	Посада на момент / після участі в програмі
2015	Ченцов Всеволод	Директор Департаменту Європейського Союзу МЗС України
	Гончарук Андрій	Віце-президент Української асоціації зовнішньої політики
	Гопко Ганна	Голова парламентського комітету у закордонних справах
2017	Гончаренко Ігор	Експерт Офісу підтримки Національної Ради Реформ
2018	Чухай Анна	Project manager в Національній Раді Реформ
	Мирошниченко Василь	Член правління Українсько-британського міського клубу
2019	Хілобок Іван	Радник Міністра Кабінету Міністрів України
	Літра Леонід	Старший аналітик центру “Нова Європа”
	Василенко Леся	Депутат Верховної Ради IX скликання

Варто також відзначити представника української навчальної спільноти та їх колаборації з міжнародними представниками. Яскравим прикладом є Київська Школа Державного Управління імені Сергія Нижнього (Київ, Україна), що заснована в 2022 році. Школа спільно з Singapore School of Public Policy (Сингапур), започаткува-

ла онлайн-курс, спрямований на розвиток критичних компетенцій у галузі публічної політики. Цей курс, що включає лекції з аналізу політичних циклів, формування політичних рішень та оцінки ризиків є важливим кроком для імплементації міжнародного досвіду в українську політичну практику.

Інша категорія провайдерів освітньої дипломатії є міжнародні програми, що започатковані в Україні. Таким зразком є Академія електронного урядування Естонії (eGA) одна із ключових партнерів України у сфері цифрових трансформацій. З якою українські державні органи співпрацюють з 2015 року для впровадження передових практик електронного урядування. У 2019 році було підписано Меморандум про співпрацю між Міністерством цифрової трансформації України та Міністерством економіки та зв'язку Естонії, що передбачає співпрацю в розробці мобільного додатку та Єдиного порталу державних послуг «ДІЯ», впровадження системи електронної взаємодії державних інформаційних ресурсів «Трембіта», а також автоматизацію роботи центрів надання адміністративних послуг «Вулик». Великим компонентом для їх впровадження було залучення міжнародних експертних знань та навчання українських спеціалістів. Дана синергія була настільки успішною, що Мінцифра отримала нагороду від eGA за розробку Дія.Підпису-EU, що дозволило Україні стати першою країною, не членом Європейського союзу, чий електронний підпис визнається в Європейському Союзі.

290

—

Висновки. Отже, 2014 рік відзначається початком активного розвитку освітньої дипломатії в частині залучення та реалізації освітніх грантових програм. Саме освітні грантові програми стали рушійною силою до підвищення рівня професійних навичок державних службовців, до впровадження міжнародного досвіду з реалізації якісного менеджменту в державну секторі та формування цінностей державної служби в цілому.

Програма Ukrainian Emerging Leaders Program Стенфордського університету (США) з 2017 року підготувала ряд впливових українських лідерів, серед яких були керівники департаментів міністерств, громадські активісти, екс-заступники міністрів та навіть прем'єр-міністр України. Програма John Smith Trust Fellowship (Великобританія) також сприяла розвитку українських спеціалістів, включаючи членів громадських рад, заступників директорів департаментів, юридичних консультантів та експертів з реформи державного управлін-

ня. Крім того, German Marshall Fund (США) підтримує інтеграцію європейських стандартів публічного адміністрування та розвитку управлінських навичок, і в ній також брали участь представники України, серед яких директори департаментів, віце-президенти асоціацій зовнішньої політики та голови парламентських комітетів.

Освітня дипломатія стала одним із головних елементів публічної дипломатії України, зокрема в частині покращення міжнародних зв'язків, зміцнення авторитету держави та встановлення стратегічних партнерств. Такий досвід свідчить про значущість освітніх грантових програм, особливо в умовах трансформації політичних систем України, а також в умовах кризи та війни.

References:

1. Yehorova, Oksana. «Mizhnarodni osvitni fondy v Ukraini yak resurs realizatsii stratehii navchannia vprodovzh zhyttia». Pytannia istorii ta istoriohrafii, b. d., 93–97. URL: https://ipt.nmu.org.ua/ua/vidavn/gj/2010_1-2/Egorova.pdf (in Ukrainian). 291

2. Karнаushenko, Alla, та Arsen Yefremov. 2023. «Hrantovi prohramy ta yikhnia rol u povoiennomu vidnovlenni Ukrainy». Tavriiskiyi naukovyi visnyk Seriya: Ekonomika, № 18: 183–95. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/451> (in Ukrainian). —

3. Maksak, Inna, та Maryna Radchenko. 2023. «Ievropeiski hranty u konteksti neformalnoi osvity». Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiyi kolehium» imeni T. H. Shevchenka 177, № 21. URL: <https://doi.org/10.58407/visnik.232104> (in Ukrainian).

4. Ukraine Food Nation. 2025. «Homepage.» URL: <https://ukrainefoodnation.com/>

5. Poliakov Maks. 2023. MaxPolyakov.space. «Shcho take hranty i yak yikh otrymaty» (bloh). 3 travnia 2023. URL: <https://maxpolyakov.com/ua/scho-take-granti-i-yak-yih-otrimati/> (in Ukrainian).

6. Poralo, Ivan. 2011. «Rol, mistse i znachennia informatsiinykh vidnosyn u protsesakh yakisnoho rozvytku osvithoi systemy Ukrainy». Praktychna filosofia 3, № 41: 121-127 (in Ukrainian).

7. The German Marshall Fund of the United States. 2020. «GMF Action Plan 2017–2020.» Last accessed: May 1, 2025. URL: https://www.gmfus.org/sites/default/files/GMF_Action_Plan_2017-2020_Web_Final.pdf

8. WhyDonate. 2025. «Grant Proposal: How to Write a Successful Grant Application.» Last accessed: May 2, 2025. URL: <https://whydonate.com/en/blog/grant-proposal/>

9. Gigliotti, Ralph. 2017. «An Exploratory Study of Academic Leadership Education Within the Association of American Universities». *Journal of Applied Research in Higher Education* 9, № 2: 196–210.

10. Gigliotti, Ralph, та Brent Ruben. 2017. «Preparing Higher Education Leaders: A Conceptual, Strategic, and Operational Approach.» *Journal of Leadership Education* 16, № 1: 96–114.

11. Haas School of Business. 2025. «Homepage.» Last accessed: May 9, 2025. URL: <https://haas.berkeley.edu/>

12. The German Marshall Fund of the United States. 2015. «Participants 2015.» Last accessed: May 3, 2025. URL: <https://www.gmfus.org/participants-2015>

13. Center on Democracy, Development and the Rule of Law (CDDRL), Stanford University. 2025. «Leadership Academy for Development (LAD).» Last accessed: May 2, 2025. URL: <https://cddrl.fsi.stanford.edu/lad>

— 14. Lindsay та Beverly. 1989. «Integrating International Education and Public Diplomacy: Creative Partnerships or Ingenious Propaganda». *Comparative Education Review*, 33.

15. McCourt School of Public Policy, Georgetown University. 2025. «Homepage.» Last accessed: May 3, 2025. URL: <https://mccourt.georgetown.edu/>

16. Center on Democracy, Development and the Rule of Law (CDDRL), Stanford University. 2025. «Ukrainian Emerging Leaders Program (UELP) Alumni.» Last accessed: May 3, 2025. URL: <https://cddrl.fsi.stanford.edu/content/uelp-alumni>

17. Center on Democracy, Development and the Rule of Law (CDDRL), Stanford University. 2021. «Welcoming the Fourth Cohort of Ukrainian Emerging Leaders to Stanford.» Last accessed: May 2, 2025. URL: <https://cddrl.fsi.stanford.edu/news/welcoming-fourth-cohort-ukrainian-emerging-leaders-stanford>